

FUNDACJA
IM. STEFANA
BATOREGO

Masz Głos

Głosowanie korespondencyjne – ważne ułatwienia dla wyborców

Jarosław Zbieranek

Po wielu latach starań do polskiego prawa wyborczego wprowadzono głosowanie korespondencyjne – procedurę, która umożliwiła oddawanie głosu bez konieczności osobistego udawania się do lokalu wyborczego. Początkowo, w 2011 roku mechanizm ten objął dwie grupy wyborców: osoby z niepełnosprawnościami oraz wyborców przebywających poza granicami kraju. Po pozytywnych doświadczeniach ze stosowaniem nowej procedury w praktyce, od wyborów w 2015 roku procedura stała się powszechna, do głosowania korespondencyjnego zostali uprawnieni wszyscy wyborcy w kraju i za granicą. Korzystało z niej wówczas po kilkadziesiąt tysięcy wyborców, a największą popularnością cieszyła się wśród osób przebywających poza granicami kraju. Niestety, w 2018 roku głosowanie korespondencyjne znacząco ograniczono, a krąg wyborców, którzy mogą z niego korzystać, został poważnie zawężony.

Podstawowa procedura udziału w głosowaniu przewiduje udanie się wyborcy do lokalu wyborczego (lub innego punktu) i osobistego oddania tam głosu (najczęściej poprzez wrzucenie karty do urny wyborczej). Z czasem uznano jednak za konieczne zagwarantowanie wyborcom innych, alternatywnych procedur, które nie wiążą się z koniecznością stawienia się osobiście w lokalu wyborczym. Ich głównym zadaniem jest ułatwienie, a niekiedy wręcz umożliwienie wyborcom (np. w trudnej sytuacji) udziału w głosowaniu. Można wyróżnić cztery zasadnicze alternatywne procedury głosowania: głosowanie przez pełnomocnika, głosowanie elektroniczne (zdalne, m.in. przez internet), przy wykorzystaniu tzw. mobilnej urny wyborczej, a także głosowanie korespondencyjne. Ta ostatnia procedura zakłada, że wyborca otrzymuje przesłaną na wskazany adres (najczęściej miejsca zamieszkania) kartę do głosowania, którą osobiście wypełnia i odsyła (do komisji wyborczej lub innego organu), korzystając z usług np. poczty.

Wśród alternatywnych procedur głosowania stosowanych w różnych państwach najpopularniejszą jest bez wątpienia właśnie procedura głosowania korespondencyjnego. Warto zauważyć, że ma ona też długą historię – już od początku XX wieku była kierowana do wyborców, którzy z różnych przyczyn nie byli w stanie oddać głosu w „klasyczny” sposób. Dla przykładu w 1916 roku w Norwegii wprowadzono możliwość głosowania korespondencyjnego dla osób zatrudnionych w rybołówstwie, którzy z powodu obowiązków zawodowych znajdowali się w dniu wyborów na morzu. Podobne rozwiązania pojawiły się w ustawodawstwie Danii i Islandii (w latach 1915 i 1916).

Obecnie stosowane w wielu państwach procedury głosowania korespondencyjnego różnią się m.in. w odniesieniu do grona uprawnionych wyborców¹. Dla przykładu w Hiszpanii, Luksemburgu i Niemczech z możliwości głosowania korespondencyjnego mogą korzystać co do zasady wszyscy wyborcy. W innych państwach, m.in. w Austrii, Irlandii, Słowenii i Szwecji, uprawnione do głosowania w ramach tej procedury są określone grupy wyborców, którzy zostali uznani za napotyających szczególne trudności w udziale w głosowaniu².

Głosowanie korespondencyjne – kalendarium zmian
od 2011 roku Głosowanie korespondencyjne dostępne dla wyborców poza granicami kraju oraz wyborców z niepełnosprawnościami (w stopniu umiarkowanym i znacznym) w kraju.
od 2015 roku Głosowanie korespondencyjne powszechne - dostępne dla wszystkich wyborców w kraju i poza jego granicami*.
od 2018 roku Głosowanie korespondencyjne dostępne dla wyborców z niepełnosprawnościami (w stopniu umiarkowanym i znacznym) w kraju.

* Z wyjątkiem wyborów samorządowych.

Głosowanie korespondencyjne w Polsce w 2019 roku

Kto jest uprawniony do głosowania korespondencyjnego?

Procedura głosowania korespondencyjnego jest obecnie adresowana do ściśle określonej grupy wyborców. Skorzysta z niej mogą wyłącznie **wyborcy z niepełnosprawnością, którzy posiadają orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności** (albo orzeczenie równorzędne).

Do głosowania korespondencyjnego obejmują orzeczenie (równorzędne) o:

- 1) całkowitej niezdolności do pracy, ustalone na podstawie art. 12 ust. 2, i niezdolności do samodzielnej egzystencji, ustalone na podstawie art. 13 ust. 5 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2018, poz. 1270, z późn. zm);
- 2) niezdolności do samodzielnej egzystencji, ustalone na podstawie art. 13 ust. 5 ustawy wymienionej w pkt 1;
- 3) całkowitej niezdolności do pracy, ustalone na podstawie art. 12 ust. 2 ustawy wymienionej w pkt 1;
- 4) o zaliczeniu do I grupy inwalidów;
- 5) o zaliczeniu do II grupy inwalidów;

Uprawnione do głosowania korespondencyjnego są również osoby o stałej albo długotrwałej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, którym przysługuje zasiłek pielęgnacyjny.

¹ Szerzej: K. Skotnicki (red.), *External voting w wybranych państwach europejskich*, Łódź 2012, A. Żukowski, *Głosowanie korespondencyjne – wskazówki dla Polski?*, „Studia Wyborcze” 2009, t. 7.

² K. Pater, *Rzeczywiste prawa osób z niepełnosprawnościami do głosowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego. Raport informacyjny*, Bruksela 2019.

Gdzie można głosować korespondencyjnie?

Korzystać z procedury głosowania korespondencyjnego można tylko w kraju, jednak z pewnymi ograniczeniami.

Głosować korespondencyjnie nie mogą bowiem wyborcy niepełnosprawni umieszczeni w spisach wyborców w:

- obwodach głosowania utworzonych w zakładach leczniczych,
- domach pomocy społecznej,
- zakładach karnych,
- aresztach śledczych,
- domach studenckich

Ograniczenie głosowania korespondencyjnego tylko do określonej grupy wyborców w kraju oznacza, że w odróżnieniu od poprzednich wyborów, które odbyły się w latach 2011–2015 (do Sejmu RP i Senatu RP, na Prezydenta RP, do Parlamentu Europejskiego), **wyborcy przebywający poza granicami kraju nie mogą już głosować korespondencyjnie**. Aby skutecznie oddać głos, muszą osobiście udać się do lokalu wyborczego (miejsca do głosowania są tworzone m.in. w polskich placówkach dyplomatycznych). Ograniczenie to dotyczy również przebywających za granicą wyborców z niepełnosprawnościami, którzy teraz nie mogą już głosować korespondencyjnie.

Jak i kiedy zgłosić zamiar głosowania korespondencyjnego?

Uprawniony wyborca z niepełnosprawnością powinien zgłosić zamiar głosowania korespondencyjnego **komisarzowi wyborczemu**. W praktyce najlepiej skontaktować się w tym celu z właściwą **delegaturą Krajowego Biura Wyborczego**.

Jeśli chodzi o sposób zgłoszenia, to może być ono dokonane ustnie, pisemnie, telefaksem lub w formie elektronicznej. Zgłoszenie musi spełniać pewne kryteria i wymogi. Powinno zawierać następujące informacje dotyczące wyborcy: nazwisko i imię (imiona), imię ojca, datę urodzenia, numer ewidencyjny PESEL wyborcy, oświadczenie o wpisaniu aplikującej osoby do rejestru wyborców w danej gminie, oznaczenie wyborów, których dotyczy zgłoszenie. Bardzo ważne jest także **precyzyjne wskazanie adresu, na który ma być wysłany pakiet wyborczy**.

Co ważne, do zgłoszenia wyborca powinien dołączyć kopię aktualnego orzeczenia właściwego organu orzekającego o ustaleniu stopnia niepełnosprawności. Jeżeli zgłoszenia dokonano ustnie, wyborca musi odrębnie przekazać orzeczenie urzędowi gminy.

W ramach głosowania korespondencyjnego wyborcy mogą skorzystać również z **nakładki na kartę do głosowania sporządzonej w alfabecie Braille'a** (która jest pomocna m.in. dla wyborców z dysfunkcją wzroku). Żądanie przesłania nakładek razem z pakietem wyborczym musi zostać przekazane przez wyborcę wraz ze zgłoszeniem.

Bardzo ważny jest termin zgłoszenia zamiaru głosowania korespondencyjnego. W zbliżających się wyborach do Parlamentu Europejskiego wyborca musi to uczynić najpóźniej do 13 maja 2019 roku. Zgłoszenia dokonane w terminie późniejszym nie pozwolą na skorzystanie z procedury.

Jak wygląda procedura głosowania korespondencyjnego?

Otrzymanie pakietu wyborczego

Wyborca niepełnosprawny, który w terminie skutecznie dokona zgłoszenia zamiaru głosowania korespondencyjnego, otrzyma z urzędu gminy pakiet wyborczy. Powinno stać się to nie później niż siódmego dnia przed dniem wyborów.

Na **pakiet wyborczy**, który otrzymują wyborcy głosujący korespondencyjnie, składają się:

- koperta zwrotna,
- karta do głosowania,
- koperta na kartę do głosowania,
- oświadczenie o osobistym i tajnym oddaniu głosu na karcie do głosowania,
- instrukcja głosowania korespondencyjnego.

Jeśli wyborca zgłosił takie żądanie, to do pakietu wyborczego zostanie dodana również nakładka na kartę do głosowania sporządzona w alfabecie Braille'a.

Jeśli chodzi o procedurę doręczenia pakietu wyborczego, to przewidzianych jest szereg wymogów. Przede wszystkim zostaje on doręczony wyłącznie do rąk własnych wyborcy, po okazaniu dokumentu potwierdzającego tożsamość i pisemnym pokwitowaniu odbioru (w przypadku, gdy z różnych przyczyn wyborca z niepełnosprawnością nie może potwierdzić odbioru, doręczający sam stwierdza datę doręczenia oraz wskazuje odbierającego i przyczynę braku jego podpisu).

Jeśli wyborca jest nieobecny pod wskazanym adresem, doręczający umieszcza zawiadomienie o terminie powtórnego doręczenia w skrzynce na listy lub, jeśli nie jest to możliwe, na drzwiach mieszkania. Termin powtórnego doręczenia jest jednak bardzo krótki – nie może być dłuższy niż jeden dzień od dnia pierwszego doręczenia.

Co ważne, wyborca niepełnosprawny przy doręczeniu pakietu wyborczego może zgłosić potrzebę odbioru koperty zwrotnej – pod wskazanym adresem.

Oddawanie głosu

Procedura głosowania jest prosta, jednak należy pamiętać o kilku zasadach:

Przede wszystkim wyborca **oddaje głos na karcie (kartach) do głosowania**. Sposób działania zostaje określony m.in. na informacji znajdującej się u dołu karty.

Już po oddaniu głosu kartę do głosowania należy umieścić w kopercie z napisem „**Koperta na kartę do głosowania**” i tę kopertę zakleić. To bardzo ważne, bowiem niezaklejenie koperty na kartę do głosowania powoduje poważne konsekwencje – karta nie zostanie uwzględniona przy ustalaniu wyników głosowania.

W kolejnym kroku zaklejoną kopertę na kartę do głosowania należy włożyć do **koperty zwrotnej**, która jest zaadresowana do obwodowej komisji wyborczej.

Bardzo ważną czynnością jest wypełnienie przez wyborcę **oświadczenia o osobistym i tajnym oddaniu głosu**. Musi on wpisać miejscowość i datę sporządzenia oświadczenia, a także własnoręcznie się podpisać. Oświadczenie powinno zostać również umieszczone w kopercie zwrotnej. Czynności te są bardzo istotne, bowiem jeśli oświadczenie nie zostanie podpisane lub nie zostanie włożone do koperty zwrotnej, karta do głosowania nie będzie uwzględniona przy ustalaniu wyników głosowania.

Podsumowując – wyborca po oddaniu głosu powinien przygotować kopertę zwrotną, w której muszą znajdować się: zaklejona koperta z kartą (kartami) do głosowania oraz podpisane oświadczenie o osobistym i tajnym oddaniu głosu.

Przekazanie koperty zwrotnej

Przed wszystkim kopertę zwrotną wyborca powinien zakleić i przekazać przedstawicielowi Poczty Polskiej. Ale uwaga: przedstawiciel ten odbiera zamkniętą kopertę zwrotną wyłącznie od wyborcy niepełnosprawnego, który otrzymał pakiet wyborczy, na podstawie okazanego przez niego dokumentu potwierdzającego tożsamość. Odbiór następuje za pokwitowaniem.

Przewiduje się kilka możliwości odbioru koperty zwrotnej od wyborcy. Z każdą z nich wiąże się termin wykonania tej czynności.

Po pierwsze – jeżeli wyborca niepełnosprawny przy doręczaniu pakietu wyborczego zgłosił potrzebę odbioru koperty zwrotnej pod wskazanym adresem (np. w miejscu zamieszkania), to wówczas odbiór jest dokonywany przez przedstawiciela Poczty Polskiej w tym miejscu najpóźniej w przedostatnim dniu roboczym poprzedzającym dzień wyborów.

Po drugie – kopertę zwrotną przedstawiciel Poczty Polskiej może odebrać od wyborcy w placówce pocztowej. Jeśli placówka znajduje się na obszarze gminy, w której wyborca niepełnosprawny jest ujęty w rejestrze wyborców, to odebranie może nastąpić najpóźniej w przedostatnim dniu roboczym poprzedzającym dzień wyborów. Jeśli do odbioru dochodzi w innej dowolnej placówce Poczty Polskiej, to może ono nastąpić najpóźniej w trzecim dniu roboczym poprzedzającym dzień wyborów.

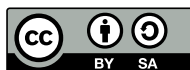
Po trzecie – należy podkreślić, że wyborca niepełnosprawny, który otrzymał pakiet wyborczy, może osobiście dostarczyć kopertę zwrotną do obwodowej komisji wyborczej, której adres znajduje się na kopercie zwrotnej. Może to uczynić do czasu zakończenia głosowania.

Jarosław Zbieranek – Doktor nauk prawnych. Specjalizuje się w problematyce prawa konstytucyjnego. Przygotowywał raporty i analizy m.in. dla Rzecznika Praw Obywatelskich, Parlamentu Europejskiego, OBWE, Biura Analiz Sejmowych. Od 2004 roku bierze udział w pracach legislacyjnych Sejmu RP i Senatu RP, w tym m.in. w blisko dwuletnich pracach nad ustawą *Kodeks wyborczy* (w latach 2009-2011), a także nad ustawą *o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych* (na przełomie 2017 i 2018 roku). Współpracował przy opracowywaniu wniosków do Trybunału Konstytucyjnego, wystąpień generalnych i stanowisk, autor i współautor projektów zmian w ustawach (w szczególności dotyczących praw politycznych). Autor i współautor kilkudziesięciu publikacji naukowych. Współautor komentarza do Kodeksu wyborczego: K.W. Czaplicki, B. Dauter, S. J. Jaworski, A. Kisielewicz, F. Rymarz, J. Zbieranek, *Kodeks wyborczy. Komentarz*, Warszawa 2018.

Fundacja im. Stefana Batorego

Sapieżyńska 10a
00-215 Warszawa
tel. (48-22) 536 02 00
fax (48-22) 536 02 20
batory@batory.org.pl
www.batory.org.pl

Teksty udostępnione na licencji
Creative Commons. Uznanie
autorstwa na tych samych warunkach
3.0 Polska (CC BY SA 3.0 PL)

ISBN 978-83-65882-69-1